

OPTUŽNICA PROTIV ANTE PAVELIĆA

Kako su tzv. antifašisti podmetnuli partizanski zločin ustaškome poglavniku i u želji da mu sude, izmislili svjedoke i dokaze protiv njega

Pišu: M. KOIĆ,
BLANKA MATKOVIĆ,
NIKOLA BANIĆ i R. M.

"Okružno javno tužioštvo za grad Zagreb, Broj: B 124/51, Zagreb, dne 7.V.1956. Okružnom суду u Zagrebu. Na temelju čl. 44 st.2 t.2 Zakonika o krivičnom postupku

OPTUŽUJEM

Pavelić dr. Antu, sina Mile i Marije r. Šojat, rođ 14. jula 1889. u Bradini, Konjić, oženjenog, oca troje djece, Hrvata, državljanina FNR Jugoslavije i NR Hrvatske, svršio pravni fakultet, bivšeg advokata, neosuđivanog, nije pod istragom za drugo krivično djelo, sa zadnjim boravištem u zemlji u Zagrebu, sada ubjegstvu sa boravištem u Buenos Airesu, Republika Argentina. (...) da je dana 1. decembra 1943. godine prolazeći kroz selo Cerje, Pašnik i Jesenje, kotar Krapina naredio da se naveđena sela popale, imovina stanovnika opljačka, a stanovnici na licu mjesta ubiju"¹

Događaji u Cerju Jesenskom druga su točka optužnice² odmah nakon optužbe da je osnovao Ustašku nadzornu službu (UNS) i dao poubijati tisuće ljudi u logorima. To znači da se radi o jednoj od najvažnijih točaka optužbe. Pavelić je automatizmom u optužnici proglašen državljaninom FNR Jugoslavije i NR Hrvatske, a sve ne bi li mu se sudilo u Zagrebu, premda je po toj logici bilo elemenata da se optužnica podigne u novostvorenoj NR Bosni i Hercegovini. Naravno, komunisti su željeli političko suđenje usred Zagreba kao što su kasnije ostvarili na suđenju Andriji Artukoviću, a u nezavisnoj Hrvatskoj na suđenju Dinku Šakiću.

U optužnici se spominju pokolji u trima selima Cerju, Pašniku i Jesenju, a poimenično se navodi 40 imena na vodnih žrtava i svi su iz Cerja³. To je za 5 više nego što se danas tvrdi da je bilo žrtava u Cerju. Čak 24 žrtve iz optužnice tj. njih 60 posto imaju

prezime Bosak. Trojica se prezivaju Čižmešija, po dvoje su Hlevnjak, Kučko i Konjić. Naravno, u optužnici su uobičajena odstupanja godina rođenja, tj. navedene starosti kod pojedinih žrtava i svjedoka u odnosu na stvarne podatke. Cijela istraživačka optužnica održani su i pripremljeni u standardnome komunističkom stilu - ne držati se činjenica kao pijan plota.

Iskazi svjedoka

Prema dostupnim podacima iz Pavelićeva dosjea osim dvaju svjedoka koje su saslušala druga dva sudca, sve ostale saslušao je sudac Kotarskoga suda u Krapini Zvonko Šeparović.⁷ Polovica je svjedoka potpuno nepismena i upitno je jesu li uopće znali u što upiru prstom. Od saslušanih svjedoka četvero ih uopće nije bilo u selu tijekom borbe, već u Zagrebu i drugim selima, a jedanaestoro ih je

U komunističkoj literaturi partizani su napali Cerje u kojem je bilo 60 ustaša. Od toga broja, 40 su ubili, a 80 se razbjježalo. Marx je bio uvijek u krivu pa i kad je tvrdio da se povijest ponavlja dvaput, prvi put kao tragedija, a zatim kao farsa. Kod komunista je sve farsa, a onda dolazi do tragedije

bilo u zaseocima udaljenima od borbe tako da su vidjeli malo ili ništa i pričaju samo što su čuli ili vidjeli naredih dana. U iskazima različitih svjedoka ponavljaju se iste fraze, primjerice, „iz vlastitoga opažanja“ ili da je došlo do „neke borbe“. To i srbizmi potpuno netipični za taj kraj ukazuju da je osim lektoriranja vjerojatno bilo i značajnijih zahvata u smislu izjava. Od sedam svjedoka koji u iskazima spominju naznočnost poglavnika Pavelića u selu, petoro ih je to čulo od nekoga drugog iz sela, ili su to pred njima navodno pričali ustaše. Samo dvoje svjedoka tvrde da su osobno vidjeli Pavelića u selu. Svjedoci August Kučko i Dragica Čižmešija, oboje neplisni, tvrde kako su Pavelića vidje-

li u autu, a svjedokinja Čižmešija ga je navodno vidjela i kad je izašao iz auta.⁹ To bi izvučeno iz konteksta bio vrlo optužujući iskaz pa treba navesti više detalja iz tog iskaza koji u nekim elementima graniči s fantastikom. Dragica Čižmešija je, prema iskazu, 1. prosinca 1943. bila u kući zajedno s mužem Izidorom i s troje male dje-

žajno. Ipak, da se stalo samo na tome, teško bi se to moglo osporiti, međutim nastavak iskaza prelazi granicu uvjerenosti. Prema iskazu, svjedokinja je kasnije s djetetom pobjegla izvan sela. Sve to vrijeme uopće ne spominje što je bilo s ostalo dvoje djece koje spominje na početku iskaza. Izvan sela je vidjela Pavelića kako iz auta promatra

že neki ustaša i to sprječava u najvećem broju slučajeva frazama kako je poglavnik rekao da je dosta bilo ubijanja, u jednom slučaju čak i s biblijskim citatom „*mir ovome selu, nemoj više ubijati ni paliti*“.¹² Zanimljivo je da ustaše kad ubijaju, obavezno ostave svjedoke. Nejasno je zašto bi to činili ako su imali naređenje da poubijaju cijelo selo zbog odmazde. Isto tako je pitanje zašto bi naprasno prekinuli ubijanje ako se radilo o odmazdi? U jednome iskazu iz Pavelićeva dosjea navodi se kako je muž rekao: „ja sam vaš“, ustaše ga poštete, ali mu ubiju ženu. Zašto bi njega pošteli, a ženu ne? Ako je sintagma „ja sam vaš“ bila dovoljna da se nekoga pošteti, to je mogao svatko izreći.

Tragedija ili farsa?

Kao žrtve spominju se Josip Kučko rođen oko 1898. i Josipa Kučko rođena oko 1939. Nisu se mogli naći podaci koji bi potvrdili da su to stvarne osobe, ali jedna Josipa Kučko rođena je 1898. u jednom selu petnaestak kilometara zračne linije južnije od Cerja Jesenjskog, a umrla je u dubokoj starosti nakon Drugog svjetskog rata. Ove sumnje neizravno potvrđuju i recentno spominjanje samo jedne žrtve prezimena Kučko.¹³ Otac i sin Stjepan i Josip spominju se u optužnici pod prezimenom Kojić, potpuno nepoznatim u Hrvatskome zagorju. Jedan svjedok spominje prezime Kojinić, a jedna svjedokinja prezime Konjić, a to prezime se spominje u većini novijih tekstova o događajima u Cerju. Od nekadašnjih dviju žrtava prezimena Konjić u recentnim prilikama spominje se samo jedna.¹⁴ U iskazima i optužnici spominje se Marko Čižmešija (1880.), a svjedoci spominju Mirka Čižmešija (1880.) i to se čini kao točan podatak. Alojzija Bosak poseban je slučaj. U optužnici se spominje kao da je muško.¹⁵ Svjedokinja Barica Bosak, koja je tijekom događaja u Cerju bila dvanaestogodišnja djevojčica, u iskazu navodi kako je njezina majka Alojzija bila ranjena i kako je umrla tjedan dana kasnije. Po drugim izvorima Alojzija Bosak umrla je 3 dana kasnije¹⁶, a isti podatci mogu se naći i u naizgled ozbiljnim radovima.¹⁷ Ono

što baca sumnju na cijelu tu priču jest podatak da je Alojzija Bosak iz Brda Jesenjskog rođena 1892., a to po stvari u potpunosti odgovara istoimenoj žrtvi iz optužnice, a umrla je više od 40 godina nakon Drugoga svjetskog rata. Time se derogira vjerodostojnost nekoliko svjedoka koji navode da je umrla od rana nekoliko dana nakon ustaškoga strijeljanja. Adam Šoštarić je 1956. dao iskaz sudeu Zvonku Šeparoviću o događajima u Cerju, a umro je iduće 1957. godine. Unatoč tim dvjema činjenicama, njegovo se ime počelo pojavljivati na listama ubijenih u Cerju. Ime Adama Šoštarića možemo naći ne samo u kvazizvestnoj literaturi izdanoj za vrijeme komunizma, već i u nekim novijim radovima i knjigama izdanima u 21. stoljeću u nezavisnoj Hrvatskoj gdje se navodi da je ustaška žrtva iz Cerja Jesenjskog strijeljan i uboden nožem.¹⁸ Prema optužnici protiv Pavelića, jedna od žrtava iz Cerja Jesenjskoga je Ljubica Bosak (1913.).¹⁹ Prema iskazu njezina muža Petra on je našao svoju ženu Ljubicu Bosak: „*ubitu, a bila je u 8 mjesecu trudnoće. Ona je zapravo bila teško ranjena od bombe, a onda još priklana*“.²⁰ Ovaj opis iz iskaza muža Ljubice Bosak na prvi pogled čini se kao neoboriv dokaz još jednoga strašnog ustaškog zločina, međutim prema dostupnim podatcima Ljubica Bosak rođena 1913. u Brdu Jesenjskom, umrla je 2000. Moguće je, ali uz vrlo malu vjerojatnost, da se radi o dvjema različitim istoimenim osobama, iste starosti iz dvaju susjednih zaselaka istog sela. Da nešto nije u redu s tim svjedočenjem, može se vidjeti i u diskrepancijama koje se pojavljuju u drugim interpretacijama ovoga navodnog zločina u kojima se razlikuju pojedinosti o trudnoći i načinu ubistva²¹, ili o broju hitaca i ulozi pojedincata u tom događaju.²²

Kako je sve počelo

Zagrebački partizanski odred djelovalo je u Prigorju i Hrvatskome zagorju od sredine rujna 1943. Prema podatcima, imali su 272 borca, po nekim interpretacijama i oko 500, a samo 167 komada vatrenoga oružja.²³ To znači da je najviše 60 posto „boraca“

broj mrtvih ustaša pada na 30. Zanimljivo je da se u tome tekstu navodi čak i što su u Cerju govorili ustaše. Primjerice, nebuloze poput „*Majku vam židovsku*“. Kad su već „drugovi“ uspjeli saznati takve pojedinosti, kako nisu uspjeli saznati i ispravno napisati imena stvarnih i navodnih žrtava. Tako se navodi Obradić umjesto Obadić, Hajstor umjesto Hajster, Kuško umjesto Kučko, Tumbak umjesto Turibak, Božek umjesto Bosak t.j. Bosek. Prema tom izvoru, ustaše su poubijale 34 mještana, a ne 40 kako se navodi u optužnici iz 1956., ali taj broj će postupno varirati i uglavnom rasti u nadolazećim godinama. U starijim tekstovima partizanski bataljun je stigao

Prema optužnici protiv Pavelića, pokolj u Cerju dogodio se 1. prosinca 1943. Prema novinskim člancima iz tog razdoblja, Pavelić toga dana uopće nije putovao u Lepoglavu, već dan kasnije. Svjedoci su pričali čudesu, njihovi iskazi djeluju kao satira. Možda su bili u strahu jer su partizani, sadašnji antifašisti, samo desetak kilometara sjeverno od Cerja u šumama Macelja, nakon rata poklali na tisuće Hrvata, a seljaci su to vjerojatno znali

ce. Skrili su se u podrum, ali unatoč tome, vidjeli su da ustaše pale po selu. U podrumu je bio i otac njezina muža. On je prvi izašao iz podruma, ustaše su ga zgrabili, bacili na pod i ubili iz strojnica. Muž je počeo bježati, ali je nakon 50-ak metara pogoden pao. Tu počinju čudesu u iskazu. Svjedokinja je s tromjesečnim djetetom na rukama dotrčala do muža prije od ustaša, ali su ga oni trima metcima ubili. Kad je odlažila od ubijenog muža, jedan ustaša joj je htio oteti dijete iz ruku i baciti ga u vatu, ali ona se uspjela obraniti. U tom trenutku je ona ili „lektor“ iskaza valjda uvidio svu stupidnost te priče pa se u iskazu navodi da su toga ustašu i suborci sprječavali u njegovu naumu. Svjedokinja Čižmešija dalje navodi: „*Kad su ustaše vršili ta ubistva, čula sam lično da su govorili da im je njihov poglavnik dao naredjenje da pale i ubijaju*“.¹⁰ Vrlo optužujuće, ali to nije jezik kojim bi govorila nepismena seljanka iz okolice Bednje pa je razvidno da je tekst prilagođen potrebama i to ne samo jezično već i sadr-

kako ustaše pale po selu. Pavelić se nakon toga odvezao dalje autom, a kasnije mu je „neki oficir davao raport“, nakon čega je Pavelić rekao da treba prestati s paležom i ubijanjem „jer je već bilo dosta“.¹¹ To znači da je žena s djetetom na rukama kojoj su upravo ubili muža i svekra, a za dvoje djece ne zna gdje su, duže vrijeme pratila Pavelića u stopu i slušala njegove razgovore, pri čemu nitko iz osiguranja nije reagirao. Sve to se događa u selu u kojemu traje navodni masakr nad civilima i to po naređenju toga istog čovjeka kojega ona uporno prati. Prema njezinu iskazu, to se sve događa 1. prosinca 1943., dan prije nego što je Pavelić krenuo na put u Hrvatsko gorje.

U iskazima svjedoka mogu se zapaziti vrlo čudni obrasci ponašanja ustaša. Primjerice, spominje se kako ustaše namjeravaju ubiti dijete, neke odrasle muškarce ili žene, a u jednom slučaju navodno su već postrojili cijelu skupinu od 15 do 20 seljaka, no uvihek u stilu *deus ex machina* sti-

u zaselak Kranjčeci iznad Cerja jer su imali obavijest da se u selu nalazi 60 slabo naoružanih ustaša. Partizani su ujutro napali, došlo je do žestoke borbe s jednom ustaškom bojnom u kojoj su partizani ubili 40 ustaša, među njima i ustaškoga pukovnika, a 80 ustaša je nestalo. Prema navodima „čini se da su se razbjezali svojim kućama, ili ostali negdje mrtvi na položaju.“²⁵ Teško je raspravljati o ovoj satiri i postavljati pitanja kako su ustaše mogli klati po selu kad su ih hrabri partizani uništili jer odgovor je jasan. Marx je bio uvijek u krivu pa i kad je tvrdio da se povijest ponavlja dvaput, prvi puta kao tragedija, a zatim kao farsa. Kod komunista je sve farsa, a onda dolazi do tragedije. Dvadesetak godina kasnije u drugoj komunističkoj knjizi o Hrvatskome zagorju tijekom Drugog svjetskog rata valjda uviđajući da je prvotna inačica najobičnija smjurija, pojavljuje se nova, ali koja samo potvrđuje onu staru *incidit in scyllam qui vult vitare charybdim.*²⁶ U novijoj, partizani s položaja nekoliko kilometara južno od Cerja trebali su se po planu prebaciti u Sloveniju preko Klanjca, dakle trebajući generalno prema zapadu. Umjesto toga, oni kreću na sjever prema Jesenju Gornjem koje se nalazi zapadno od Cerja. Tamo saznaju da se u Cerju nalazi oko 60 ustaša i valjda odluču-

ba PTS-a od 60 ustaša kao osiguranje puta Paveliću do Lepoglave.²⁸ Po ovoj inačici bataljun partizana razbio je neprijatelja koji je imao gubitke od 42 mrtva i više ranjenih, a ustaše su onda za odmazdu ubili oko 30 žena djece i staraca. Na komemoraciji u selu 2013. cijela se borba predstavlja u potpuno drugome svjetlu. Prema toj inačici, iz sela se pucalo na ustaše koji su išli ce-

iz podruma i rekao ustašama da ne pučaju, a oni su ga ustrijelili. Ovo je nevjerojatan iskaz jer bi bomba u podrumu svakako izazvala mnogo veće posljedice, a preživjeli bi bili dezorientirani i gluhi. Pojedinosti iz iskaza više sliče na posljedice granatiranja i rane od šrapnela i otkinutih komada pogodjene kuće nego na eksploziju ručne bombe u zatvorenome prostoru.

Od sedam svjedoka, samo dvoje ih je „lično vidjelo ustaše da vrše ubistva“. Vidjeli su Pavelića kako je izašao iz auta, a kasnije su ga na drugome mjestu vidjeli i čuli da traži prekid ubojstava. Ispada da su svjedoci pratili Pavelića

stom prateći Pavelića.²⁹ Komunistički radikalizam i iskrivljavanje povijesti s godinama samo raste pa je na skupu pred nekoliko tzv. antifašista 2016. u Cerju rečeno kako je u odmazdi Pavelićeva tjelesnoga zdruga poslije napada partizana na ustašku kolonu zapaljeno 36 mještana.³⁰ Po ovome obrascu može se očekivati da će svake tri godine biti jedna žrtva više. Prema jednoj interpretaciji, partizani su se nakon napada na pogrešnu kuću razbjezjali po selu, a neki se i skrili po obližnjim zaseocima.³¹ Prema jednoj interpretaciji, nekoliko partizana zbarikadiralo se u podrumu u zaselku „Turibaki-Bosaki“.³² To prikazuje cijelu situaciju navodne odmazde kao akciju čišćenja sela od zbarikadiranih terorista baš kao i u sličnim akcijama Hrvatske vojske i policije protiv srpskih terorista u Domovinskom ratu. Činjenica da je 60 posto svih žrtava iz sela prezimeva Bosak, može se objasniti tako da su bili kolateralne žrtve borbe s partizanima koji su se sklonili u njihovim kućama.³³ Da je dio seljaka stradao uslijed borbenih djelovanja, može se nazrijeti u iskazu Terezije Bosak.³⁴ Prema tim navodima, njezina je obitelj s dvjema pastorkama za vrijeme borbe bila skrivena u podrumu. Onda je jedan ustaša bacio ručnu bombu u podrum pa je njezina pastorka Štefanija bila ranjena po leđima. Tada je njezin muž izšao

Prema iskazima svjedoka, neki od poginulih seljaka, sve redom muškarci, stradali su dok su usred bitke navodno puštili životinje na pašu ili se kao u nekoliko slučajeva penjali „stepenica“ tj. ljestvama koje vode na tavan.³⁵ To su vrlo neuobičajene radnje za civile tijekom bitke pa su iskazi o njihovoj smrti sumnjivi, ali ne i za tadašnji sud. Međutim, to otvara pitanje radi li se stvarno o nedužnim civilima ili o sudionicima u sukobu.

Zdravo, drugovi, i ovdje je Brač

Prema napisima u tadašnjim novinama znamo da su 1. prosinca 1943. brojni pripadnici PTS-a bili zauzeti završnim športskim igrama pa se može zaključiti da je nevjerojatno da poglavnik putuje izvan Zagreba, a njegova pratnja taj dan igra nogomet na igralištu Concordije.³⁶

Da vidimo kako izgleda priča o događajima u Cerju s druge strane. Iz starih brojeva *Hrvatskog naroda* znamo da je Poglavnik Pavelić dana 2. prosinca 1943. posjetio Hrvatsko zagorje.³⁷ U tekstu se navodi cijeli itinerar puta koji je počeo rano ujutro na mitnici u zagrebačkome Črnomercu pa preko Oroslavla i Krapine vodio do krajnjeg cilja posjete – Lepoglavi. Nakon Krapine kolona s poglavnikom

grenula je prema Bednji i na tome putu koji vodi i preko Cerja Jesenjskoga sreli su se s vojnom izvidnicom pod zapovjedništvom ustaškoga zastavnika Vidovića. Prema tome novinskom članku, poglavnik su ustaše izvijestili da su tijekom noći sve do četiri sata u jutro vodili borbu s partizanima u jačini 150 do 200 ljudi. Prema tome, može se zaključiti da se radi o postrojbi veličine partizanskog bataljuna. Ustaše su u borbi imali samo tri lakše ranjena,

partizani.³⁸ Navedeni tekst u *Hrvatskome narodu* opremljen je fotografijama s toga susreta na kojima se vide uredni vojnici s kacigama na glavi i niti jedan nije dugokos kako je jedna svjedokinja opisala napadače na selo. Treba još navesti da prema podatcima Matice umrlih PTS-a, koja se čuva u fondu Ustaške vojnike u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, PTS tih dana nije imao gubitaka, što dodatno potvrđuje citiranu novinsku priču i na Hajstera koji se teško ranjen spasio. Svjedok Stjepan Hajster (Gabrin) umro je relativno mlad, u 45. godini života samo, dva mjeseca nakon davanja iskaza. Čini se da za istragu nije bio previše zanimljiv drugi Stjepan Hajster (Jakobov), onaj koji je preživio strijeljanje i prema tome je trebao biti potencijalno najbolji mogući svjedok događaja u Cerju. Opis dugokosih bandita koji su odveli četvoricu iz sela i usput ih na rubu šume pobijali buduje sumnju tko su bili ti ubojice. Taj opis ne odgovara izgledu elitne postrojbe kao što je bio PTS koja štiti poglavara jedne države. Fotografije u novinskom tekstu iz Hrvatskoga naroda prikazuju uredne vojnike s kacigama na glavama i također ne odgovaraju opisu svjedokinje Agate Brlić.⁴² Opis naoružanih dugokosih vojnika bolje bi odgovarao opisu šumske bandite t.j. partizana. Razumno je postaviti pitanje je li jedan svjedok slučajno mlađ umro samo dva mjeseca nakon iskaza u istrazi, a drugi potencijalni svjedok bio nezanimljiv i dostupan je samo njegov šturi iskaz.⁴³ Te pojedinosti bude sumnju u službenu komunističku inačicu događaja. Kao da se dobro pazilo da se ne potkopaju temelji optužbe koja se pripremala, ali nikada nije realizirana.

Ne treba čuditi ako su dio seljaka u Cerju smaknuli partizani, a onda svoj zločin pripisali ustašama. Kakvo su mišljenje o Hrvatima iz Zagorja imali komunisti, može se vidjeti i u recenčnim razmišljanjima nekih autora o karakteru Zagoraca, gdje su sramotno prikazani kao ksenofobični, neuki pijanci.⁴⁴ Ksenofobični su valjda zato što nisu bespogovorno htjeli slijediti stevane, ljubane i jovice u ubijanju Hrvata.⁴⁵

Od Cerja do Macelja

Prema optužnicima, pokolj u Cerju dogodio se 1. prosinca 1943. Prema novinskim člancima iz toga razdoblja može se zaključiti da Ante Pavelić tog dana nije putovao u Lepoglavlju, već dan kasnije. Ovime se pokazuje da je jedna od glavnih točaka optužnice protiv Ante Pavelića na vrlo klimativim nogama. Optužba je nepripremljena, nedorečena, manjkavih ili nedostatnih

Jedna od navodnih P-veličevih žrtava umrla je u dubokoj starosti 40 godina nakon Drugoga svjetskog rata

ju skrenuti s puta i napasti ustaše, ali umjesto s jednom manjom postrojbom sukobili su se, prema njihovim izvješćima, s čitavom bojnom PTS-a, elitne ustaške postrojbe. U ovoj inačici broj mrtvih ustaša je narastao na 42, nestalo je onih 80 nestalih, a kao zamjena se nudi podatak o „više ranjenih“.²⁷

U kasnijim interpretacijama događaja iz Cerja u selu je došla postroj-

a partizani 22 mrtva prije nego što su se razbjezjali. U izvješću poglavniku zapovjednik ustaške postrojbe navodi kako je znao da će partizani napasti pa je postavio zasjedu i zauzeo sve dominantne kote. Borba je ovako počela: „Kad su došli blizu, vikali su nam ‘zdravo drugovi’, a i mi smo njima odgovarali: ‘zdravo drugovi’. A onda, kad su došli još bliže rekoše nam: Ovdje je ‘Brač’, a mi smo im odgovorili: ‘i ovdje je Brač’, pa udri po njima. Grdo su prošli, ...“ Nije tema ovoga teksta, ali iz navedenog se može zaključiti da su partizani možda imali informacije o kretanju i došli su postaviti zasjedu i ubiti poglavnika Pavelića. Iz istoga teksta može se dozнатi da je borba s partizanima u Jesenju vodio Željeznički prometni sdrug, a ne PTS i da su tijekom noćne borbe minobacačima gađali kuće iz kojih su pucali

derogira komunističke interpretacije da su partizani u Cerju vodili borbu s PTS-om.³⁹

Dugokosi banditi

Svjedok Stjepan Hajster (Gabrin) u iskazu navodi kako je vidio da su odveli njegova brata Augusta Hajstera, Stjepana i Josipa Konjića⁴⁰, Miju Brlića i Stjepana Hajstera (Jakobov).⁴¹ Odvedeni su na Brdo i kasnije je saznao da su ubijeni svi izuzev Stjepana Hajstera koji je bio ranjen, ali je preživio. Isti je slučaj opisala i Agata Brlić, ali uz jednu neobičnu pojedinost. Njezina muž Miju Brlića, Stjepana Hajstera te Stjepana i Josipa Konjića prema obližnjoj šumi odvela je skupina „ustaša koji su strašno izgledali, obrasli dugom kosom (...“ Kasnije su ih našli postrijeljane, osim Stjepa-

dokaza, činjenično pogrešna, oslanja se na sumnjuive, moguće frizirane iskaže velikoga broja nepismenih svjedoka. Treba uzeti u obzir da su svjedoci možda bili u strahu jer su partizani, sadašnji antifašisti, samo desetak kilometara sjeverno od Cerje u šumama Macelja nakon rata poklali na tisuće

da za odmazdu. Prema činjenici da je osim Bosaka kod većine ostalih samo po jedna žrtva istoga prezimena, to ukazuje na slučajnost, a ne na sustavnost stradanja. Da je bilo planiranoga ubijanja, bilo bi mnogo više ubijenih obitelji različitih prezimena. I svakako se ne bi ostavljala gomila svjedoka.

Svjedoci su ustaše opisivali kao dugokose vojнике, Ali fotografije pokazuju da takav opis savršeno odgovara šumskim banditima, partizanima, a ne ustašama

Hrvata, a seljaci su to vjerojatno znali.⁴⁶ Prema navedenome, može se zaključiti da je ustaška postrojba teško porazila partizane pa nije bilo povo-

Dio civila, a tu se prvenstveno misli na Bosake, vjerojatno su stradali kao kolateralne žrtve akcije čišćenja zaborakiranih komunističkih terorista,

bilo kao žrtve unakrsne vatre ili djelovanja topništva ili, kako se spominje u tadašnjim novinama, od djelovanja minobacača po u kućama zaborakiranim partizanima.⁴⁷ Veliki broj od 40 posto stradalih muškaraca u dobi za vojnu službu ukazuje da su neki možda zamijenjeni za teroriste, a neki su možda to i bili. Za dio navodnih žrtava ima podataka koji ukazuju na mogućnost da uopće nisu stradali u inkriminiranome razdoblju u Cerju, a za neke postoje podaci da su umrli nakon Drugoga svjetskog rata, neki i nakon Domovinskoga rata. Iz nekih podataka može se zaključiti kako su neke od seljaka u povlačenju ubili partizani, a onda nakon rata to pripisali ustašama. Partizani su, čini se, imali informacije o Pavelićevu kretanju i spremali su zasjedu, ili su bar mislili opstruirati njegov put u Lepoglavu. Na žalost partizana, njihove vojne vještine bile su

daleko ispod propagandnih. Znakovito je da se u nezavisnoj Hrvatskoj izdaju radovi i knjige u kojima se recikliraju komunističke propagandne laži i tako se na kvaziznanstveni način pokušava

stvoriti privid da se radi o neupitnoj istini. Postavlja se pitanje zašto je baš Cerje Jesensko izabrano kao jedna od najvažnijih točaka optužnice. Dio odgovora vjerojatno leži u činjenici

da su komunisti htjeli suditi Paveliću i za navodne pokolje nad Hrvatima, a drugi dio odgovora leži zakopan u nedalekim šumama Macelja.

1. Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Globus, Zagreb, 1986., s. 463-464
2. Iako optužnica na kraju nije podignuta pa se strogo gledano može govoriti o istražnim radnjama i eventualno pripremi optužnice, u literaturi se za konkretni Pavelićev slučaj često eksplicitno rabi upravo samo riječ optužnica, npr. u Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Zagreb, 1986., s. 466., 467., 469., 495. i drugim izvorima poput Optužnice Pavelić-Artuković u Hrvatskom državnom arhivu
3. Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Globus, Zagreb, Globus, 1986., s. 463-466
4. Hrvatsko zagorje u Narodno oslobođilačkoj borbi, Epoha, Zagreb 1959. http://www.znaci.net/00003/648.htm
5. Hrvatsko zagorje u revoluciji, Školska knjiga, Zagreb, 1981., http://www.znaci.net/00003/647.htm
6. http://www.jesenje.hr/content.aspx?content_ID=u-spomen-na-stradanja-civila-cerje&ispis=DA
7. HR-HDA-1561. SDS RSUP SRH šifra 013.0.4 (Dosje Ante Pavelića)
8. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
9. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
10. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
11. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
12. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
13. http://www.jesenje.hr/content.aspx?content_ID=u-spomen-na-stradanja-civila-cerje&ispis=DA
14. http://www.jesenje.hr/content.aspx?content_ID=u-spomen-na-stradanja-civila-cerje&ispis=DA
15. Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Globus, Zagreb, 1986., s. 463-466
16. https://www.sabh.hr/index.php?option=com_content&view=a rticle&id=1302:cerje-hrvati-rtve-ustake-odmazde&catid=5:nov osti&Itemid=14 Bojan Miroslavljev, Cerje Hrvati – žrtve ustaške odmazde
17. Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf
18. Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf
19. Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Globus, Zagreb, 1986., s. 464-466
20. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
21. "(...) u podrumu, Ljubica Bosak, trudna šet mjeseci dobila je više hitaca i izašla iz kuće sa kćerkom Dragicom, starom 7 godina – obje su ubijene". https://www.sabh.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1302:cerje-hrvati-rtve-ustake-odmazde&catid=5:novosti&Itemid=14
22. "u podrumu, gdje je dobila devet hitaca" (Ljuba Bosak, trudna šest mjeseci, op.a.), "izašao iz kuće sa svojom kćerkom Dragicom, starom 7 godina, koju je držao na rukama, te su oboje od ustaša pobijeni" (Dragica i Izidor Bosak, op.a.)" Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf, s. 141
23. "istaknuti zapovjednici" partizanskih snaga na području Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske Stevan Došen, Ljuban Čolak, Jovica Mandić https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagrebački_partizanski_odred
24. Vlado Stopar, Tragovi ostali u srcima, Hrvatsko zagorje u Narodno oslobođilačkoj borbi, Epoha, Zagreb 1959. http://www.znaci.net/00003/648.htm
25. Hrvatsko zagorje u Narodno oslobođilačkoj borbi, Epoha, Zagreb 1959. http://www.znaci.net/00003/648.htm
26. izbjegavajući Haribdu stradat češ od Scile. U grčkoj mitologiji Scila je morska neman ili stijena, a Haribda morski vrtlog
27. Hrvatsko zagorje u revoluciji, Školska knjiga, Zagreb, 1981., http://www.znaci.net/00003/647.htm
28. Hrvatsko zagorje u revoluciji, Školska knjiga, Zagreb, 1981., http://www.znaci.net/00003/647.htm
29. http://jesenje.hr/u-spomen-na-stradanja-civila-cerje
30. http://uaba-jug-zagreb.hr/wp/2016/12/15/obiljezena-sedamdeset-treća-obljetnica-ustaskog-zlocina-u-cerju/
31. Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf
32. Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf
33. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
34. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
35. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
36. članak pod naslovom Završna športska natjecanja pripadnika PTS-a, Hrvatski narod broj 899 od 1. prosinca 1943., u tekstu se navodi: "Sutra u srijedu 1. prosinca održat će se na igralištu "Concordie" završna športska priredba za pripadnike svih postrojbi Poglavnika Tjelesnih Sdrugovaca i Jurišnike."
37. U Hrvatskom narodu broj 901 od 3. prosinca 1943. objavljen je veliki članak pod naslovom Poglavljak je od zore do mraka boravio medju svojim narodom o posjeti Poglavlju Paveliću Hrvatskom zagorju 2. prosinca 1943. godine.
38. Hrvatski narod broj 901 od 3. prosinca 1943.
39. HR-HDA-250, Ustaška vojnica, Matica umrlih PTB-e i PTS-a
40. u drugom iskazu navedeni kao Konjić, a u optužnici kao Kojić
41. HR-HDA-1561. SDS, Dosje Ante Pavelića
42. Hrvatski narod broj 901 od 3.12.1943.
43. Bogdan Krizman, Pavelić u bjekstvu, Globus, Zagreb, 1986., s. 499
44. Filip Škiljan, Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941.-1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve, Plejada Muzeji Hrvatskog zagorja, Zagreb, 2012, http://znaci.net/00003/668.pdf, s. 141
45. "istaknuti zapovjednici" partizanskih snaga na području Zagreba i sjeverozapadne Hrvatske Stevan Došen, Ljuban Čolak, Jovica Mandić https://hr.wikipedia.org/wiki/Zagrebački_partizanski_odred
46. http://www.vecernji.hr/sjeverozapadna-hrvatska/macelj-gora-zlocina-410508
47. Hrvatski narod, broj 901. 3.12.1943.

SA SLAVONIJOM I BARANJOM ZAJEDNO.
U DOBRU I ZLU. STVARAMO. VJERUJEMO I VOLIMO.

Pratite program TV Slavonije i Baranje putem DVB-T-a, MAX-TV-a, OPTI-TV-a, B-NET-a i Live streaminga na www.stv.hr

Biti na televiziji
ne jamči uspjeh, ali
uspjeti,
a ne biti na televiziji
gotovo je nemoguće.

e-mail: marketing@stv.hr
Tel/fax : 031/203-333